Svenska språkets historia 14

abstrakt:

- plenarföredrag
- sektionsföredrag
- posterpresentationer

Alexander Mankov, St Tikon University for the Humanities, Moscow

Dialekten i Gammalsvenskby: en översikt av strukturella förändringar orsakade av språkkontaktsituationen

I problematiken förknippad med hotade språk är problemet med strukturella förändringar, som är kännetecknande för dem, av särskilt stort intresse. Ur strukturell synpunkt består skillnaden mellan ett hotat språk och ett ”vanligt” språk framför allt i snabbheten, med vilken fonologi, morfologi, syntax och ordförråd förändras (se exempel i PALOSAARI, CAMPBELL 2011: 110–116). Härvid måste man ha i åtanke att själva det faktum att ett språk är hotat inte ovillkorligen innebär att det måste kännetecknas av snabba förändringar. De äger inte rum hos vilka talare som helst, utan framför allt hos talare med språkkompetens av medelnivå. Att klargöra riktningen av denna utveckling kan man bara med den konservativa språkvarianten som utgångspunkt. Dialekten i Gammalsvenskby utgör i detta avseende ett fördelaktigt material på grund av tillgängligheten av meddelare med olika kompetensnivåer. En ytterligare viktig faktor som torde ha strukturella konsekvenser är det att Gammalsvenskbydialekten också påverkats av språkkontaktsituationen. Talarna med språkkompetens av medelnivå anses vara mer utsatta för konsekvenserna av språkkontakt: bristerna i deras dialektkompetens bör ju kompenseras ur andra källor, och härvid ligger ryskan/ukrainskan, tyskan och standardsvenskan väl till hands. Bland de mest påtagliga dragen i dialekten som utgör möjliga resultat av de här kontakterna kan följande nämnas: • frånvaron av aspiration hos tonlösa klusiler; • jämförelsevis sparsam förekomst av perfekt hos de konservativa talarna, i kontrast till den frekventa användningen av perfekt hos de medelkompetenta talarna (möjligen genom påverkan från tyskan); • flera skikt av låneord: gamla låneord från estniskan, ryskan och tyskan och nyare ryska låneord från 1900-talet. Till de första hör t.ex. kask ‘päls’; pältik ‘toalett’; pürkan ‘morot’; ansux ‘kostym’; kaḍüfl ‘potatis’; brīf ‘brev’; gṻ ‘svamp’. Många sådana låneord är fullständigt inkorporerade i det fonetiska och morfologiska systemet. Det andra främmande skiktet utgörs av nutida ryska ord som inte är inkorporerade i det grammatiska systemet.

Litteratur

PALOSAARI, N. AND L. CAMPBELL. Structural Aspects of Language Endangerment. In: AUSTIN, P. AND J. SALLABANK (eds.). The Cambridge Handbook of Endangered Languages. Cambridge University Press, 2011, pp. 100–119.